

Tájékoztató
a Vörösmarty Mihály Könyvtár által
a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszerben
végzett tevékenységről

Alap
Könyvtári, Információs és Közösségi Hely

2020

**VÖRÖSMARTY
MIHÁLY
KÖNYVTÁR**

**KÖNYVTÁRELLÁTÁSI
SZOLGÁLTATÓ
RENDSZER**

A KSZR-hez tartozó könyvtárak sokszínűek: működik könyvtár önálló épületben, működik művelődési, kulturális intézmény részeként, de van olyan, amelyik a polgármesteri hivatalban, iskolában, idősotthonban, kollégiumban, borházban kapott helyet. Átlagos alapterületük 74 m², amely csaknem eléri a KSZR-ajánlás¹¹ optimálisnak tekintett értékét (80-100 m²). Igaz, az alapterület átlagát néhány kiemelkedően magas érték felfelé húzza – a jellemzőbbnek tekinthető medián csak 65 m² –, de nem szabad önmagában csak az alapterületet néznünk. Figyelembe kell vennünk, hogy a könyvtári alapterület nagyságánál fontosabb az épület és a könyvtárbelső jó állapota.

A könyvtárak megújításához, teljes bútorzat – és hozzá némi eszköz – beszerzéséhez nagy segítség a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) által az önkormányzatok számára évente „Kistelepülések könyvtárainak szakmai eszközfejlesztése, korszerűsítése” pályázat, amelyen 3,5 millió Ft vissza nem térítendő támogatást lehet nyerni, 10%-os önrésszel. Évről-évre elindul több településünk is ezen a pályázaton, az idén Lajoskomárom (3.080.438 Ft) és Óbarok (2.115.629) nyert.

2020-ban is nagy gondot fordítottunk a könyvtárak letéti állományának gyarapítására, 17.164 db könyvet, 294 db hangoskönyvet, 67 db térképet, 42 db DVD-t vásároltunk, és 67-féle folyóirat 395 példányát fizettünk elő számukra, összesen 39,5 millió Ft értékben.

A könyvtárak saját állományának elektronikus katalógusba vétele – az újonnan csatlakozottak kivételével – teljes, ezek az állományok a Vörösmarty Mihály Könyvtár honlapján az interneten is kereshetők az olvasók számára. Hiányossága még a rendszernek, hogy az internetes keresésnél nem látszik, hogy a keresett könyv jelenleg hozzáférhető-e, vagy más olvasónál éppen kölcsönzésben van, de az olvasók számára már így is nagy segítség, hogy otthonról, online kereséssel láthatják, hogy az adott dokumentum megvan-e a könyvtárban, vagy esetleg más, szomszédos település könyvtárában van-e meg.

Az állománybéli hiányosságok enyhítésére működik a könyvtárközi kölcsönzés rendszere, amelynek keretében a nagy ellátó könyvtárak – elsősorban a Vörösmarty Mihály Könyvtár, de akár más, távoli könyvtárak – állományából postai úton kikérhető az adott dokumentum. 2020-ban a 81 KSZR könyvtár közül 30 élt ezzel a lehetőséggel, ők összesen 1178 db dokumentumot – 926-ot a Vörösmarty Mihály Könyvtár, 252 db-ot más, távoli könyvtár állományából – kértek kölcsön ennek a rendszernek a segítségével. Ez a szám 22%-kal kevesebb, mint az előző évben, ennek oka részben a koronavírus járvány miatti általános visszaesés, részben az, hogy az állományfejlesztésnek hála, az olvasók egyre elégedettebbek a saját könyvtáraik állományának kínálatával, így egyre kevésbé kell más könyvtárak segítségét kérniük.

2020-ban könyvtáraink működését a koronavírus járvány miatti kényszerű bezárások akadályozták. A kötelező bezárások idején – amikor egyáltalán nem tartózkodhatott olvasó a könyvtár épületében, helyiségeiben – sok helyen épületen kívüli („ablakos”)

¹¹ Az Emberi Erőforrások Minisztériuma és az Informatikai és Könyvtári Szövetség által 2015-ben közösen kiadott ajánlás, letölthető a www.fejerkszr.hu/_upload/editor/kszr_ajanlas.pdf URL-ről.

könyvtáros –, ebből csupán 68%-uk iskolai végzettsége felel meg a jogszabályban támasztott követelményeknek.¹² Mindössze 23-uknak van bármilyen – közép- vagy felsőfokú könyvtárosi szakképzettsége. Főállásban 27-en látják el munkakörüket, a többiek részmunkaidősök.

Az évenkénti négy továbbképzésből, amelyet a megye könyvtárosainak szoktunk tartani, vírushelyzet miatt az idén csak egyet tudtunk megszervezni, még éppen a járvány kitörése előtt, 2020. március 2-án.

2020-ban is odaítéltük a KSZR-díjat, ez alkalommal Süle Zsuzsanna, a sárszentmihályi könyvtár könyvtárosa kapta.

A rendezvények száma a koronavírus járvány miatt csökkent – sok tervezett rendezvény elmaradt –, megyei szinten a 2019. évi 748 programmal szemben 2020-ban csupán 440 programot tudtunk megtartani, ez átlagban 5,43 rendezvényt jelent könyvtáranként. Ennek megfelelően a résztvevők száma is a felére csökkent, 20.895-ről 10.589 főre. A rendezvények főleg a járvány nyári visszaszorulása idején voltak megtartva, ekkor két helyen még a szokásos nyári könyvtári táborra is sor került.

A rendezvények tekintetében a legnagyobb vonzereje a különféle előadásoknak volt (3105 résztvevővel), ezeket követték a gyerekeknek szóló különféle játékos tevékenységek (1806 résztvevő), majd a vetélkedők, versenyek (1279 résztvevő), a KönyvtárMozi és egyéb filmvetítési alkalmak (1042 résztvevő).

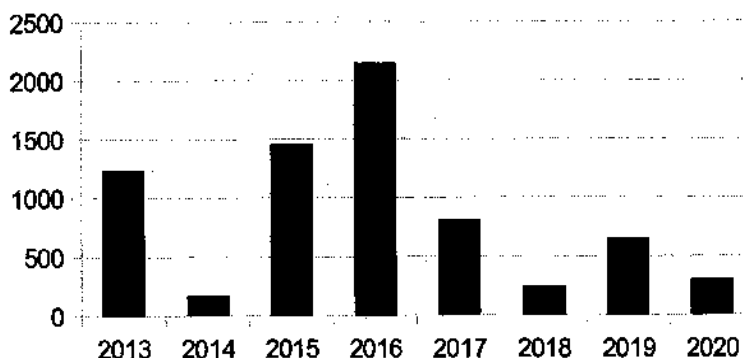
A körülményekhez képest sikeresnek mondhatók az ősszel megrendezett Országos Könyvtári Napokhoz kapcsolódó programok: 47 településen 111 program zajlott ezekben a napokban, 3046 résztvevővel. A résztvevők száma csaknem elérte a 2019-es programsorozat résztvevőinek 80%-át.

A KönyvtárMozi vetítésekét különösen sújtotta a járvány, a járványügyi intézkedések miatt a tavalyi vetítési szám felét sem sikerült elérni. Összességében 12 településen 51 vetítést tartottak 991 résztvevővel.

2020-ban a KSZR-ellátást a Vörösmarty Mihály Könyvtár részéről a *Könyvtárellátási és módszertani csoport* négy könyvtárosa és két könyvtárkezelője, valamint az *Állományalakító és feldolgozó csoport* két könyvtárosa és egy könyvtárkezelője végezte.

¹² 1500 fő alatti településen érettségivel, 1500-2500 fő közötti településen középfokú szakirányú végzettséggel, 2500 fő feletti településen felsőfokú végzettséggel és könyvtárosi képesítéssel kell rendelkeznie a foglalkoztatottnak. Ezen kívül a jogszabály 2500 fő feletti településen előírja a közalkalmazotti jogviszonyban történő foglalkoztatást is [39/2013. (V.31.) EMMI r. 5. § (1) bek. g) pontja].

Kölcsönzött dokumentumok

A könyvtár 5 programot szervezett 77 résztvevővel az év októberében az *Országos Könyvtári Napok* alkalmából. Ötlettárából felnőtteknek, gyerekeknek is került program. Az őszi kézműves foglalkozáson családok vettek részt. A jóga bemutató a nyugdíjasok egészségmegőrzésének egyik lehetséges módjára hívta fel a figyelmet. Több alkalomra szóló kezdeményezés volt a Pekarek Istvánné (vendégként) közreműködésével zajló könyvtárbemutató és meseóra.

Kulturális és közművelődési tevékenység	előadás, beszélgetés	2020. 10.06.	Egészséges életmód és a jóga
Kulturális és közművelődési tevékenység	előadás, beszélgetés	2020. 10.08.	"Meseország mindenkié" – Mesenapok a könyvtárban
Kulturális és közművelődési tevékenység	előadás, beszélgetés	2020. 10.09.	"Meseország mindenkié" – Mesenapok a könyvtárban
Kulturális és közművelődési tevékenység	előadás, beszélgetés	2020. 10.09.	"Meseország mindenkié"- 2. és 3. osztály részére
Kulturális és közművelődési tevékenység	játékos tevékenység	2020. 10.10.	Kézműves foglalkozás az őszi jegyében

Az elégedettségmérésen a településről 15 megválaszolt kérdőív érkezett. A válaszadók a könyvtárat – 1-től 5-ig terjedő skálán – az alábbiak szerint értékelték:

<i>Szempont</i>	<i>Pontszámok átlaga</i>
Könyvtár elhelyezkedése:	4,93
Belső környezet, berendezés:	4,73
Nyitvatartási idő:	4,67
Tisztaság, rendezettség:	5,00
Könyvtáros segítőkészsége:	5,00
Állomány rendezettsége:	5,00

Függelék

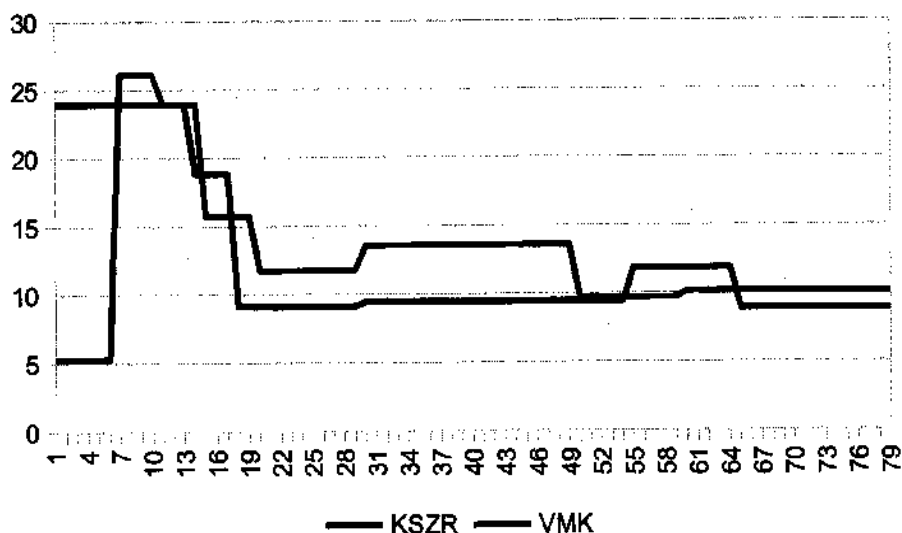
A megyei KSZR elégedettségmérése

Az évenkénti szokásos, egy hónapig tartó elégedettségmérésünket a megyei KSZR könyvtárainkban 2020. november 18-án kezdtük. A vírushelyzet miatt bezárt könyvtárakból gyéren csordogáltak az adatok, ezért a határidőt többször meghosszabbítottuk a statisztikailag értékelhető mennyiségű adat összegyűjtése céljából. Végül az utolsó kitöltött űrlapot 2021. január 12-én fogadtuk be. Így is csak 423 értékelhető választ sikerült feldolgoznunk, ami a tavalyi mennyiség alig 70 %-a.

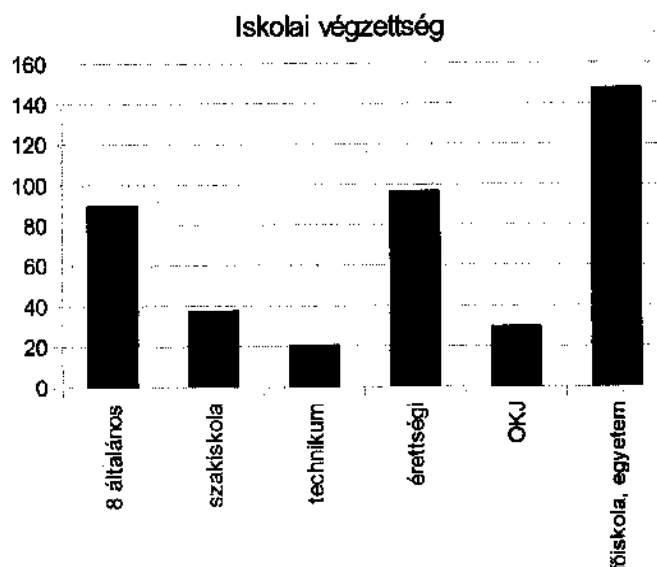
A válaszokból leszűrt eredmények vizsgálatánál fontos figyelembe vennünk, hogy milyen az űrlapot kitöltők korosztályi megoszlása, ami nem feltétlenül egyezik a beiratkozott olvasók korosztályi megoszlásával, mint ahogyan – jegyezzük meg –, a KSZR olvasók korosztályi megoszlása sem azonos az ellátó könyvtár – Vörösmarty Mihály Könyvtár és tagkönyvtárai (VMK) – korosztályi eloszlásával.

A VMK és a KSZR könyvtárak olvasóinak korosztályos összehasonlítását nehezíti az a tény, hogy az adatok más-más korcsoportos bontásban állnak rendelkezésre. Bár a beiratkozott olvasók száma nagyságrendileg azonos – 10.695 a VMK és 7.204 a KSZR könyvtárak esetében – az ellátó könyvtár olvasóinak életkor szerinti bontása (1-6; 7-10; 11-14; 15-19; 20-29; 30-49; 50-59; 60-) merőben eltér a KSZR olvasók életkor szerinti bontásától (-14; 14-17; 18-29; 30-54; 55-65; 65+). Látható, hogy egyetlen olyan kategóriahatár van – a 29/30 év –, amely mindkét bontásban egyezik. Ezért – az összehasonlíthatóság kedvéért – az adatokat évekre normáltuk, azaz az egyes korcsoportok adatait egyenletesen szétterítettük a korcsoport teljes intervallumára. (A legfelső korosztálynak a matematikai értelmezhetőség kedvéért muszáj volt felső korlátot megjelölnünk, ezt – némileg önkényesen – 79 évben szabtuk meg.)

Olvasók életkora (évenként, ezrelékben)

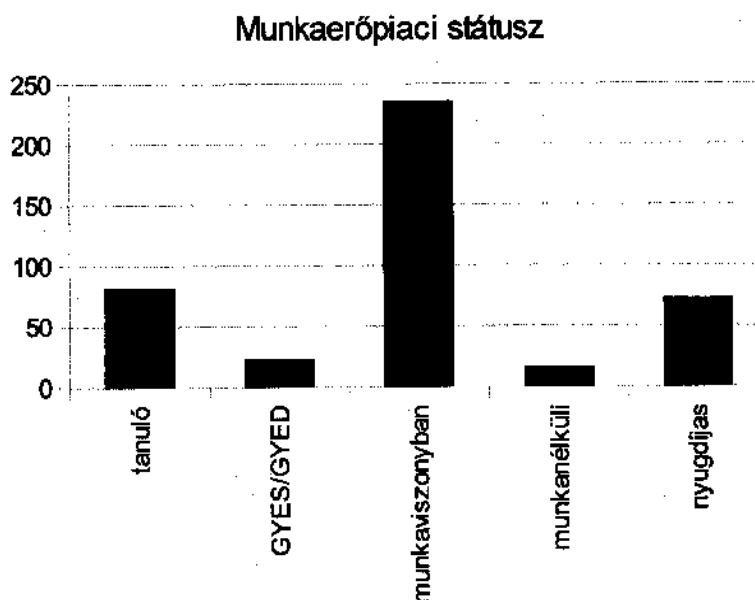

Az iskolai végzettségre vonatkozó válaszok a következőképpen alakultak:

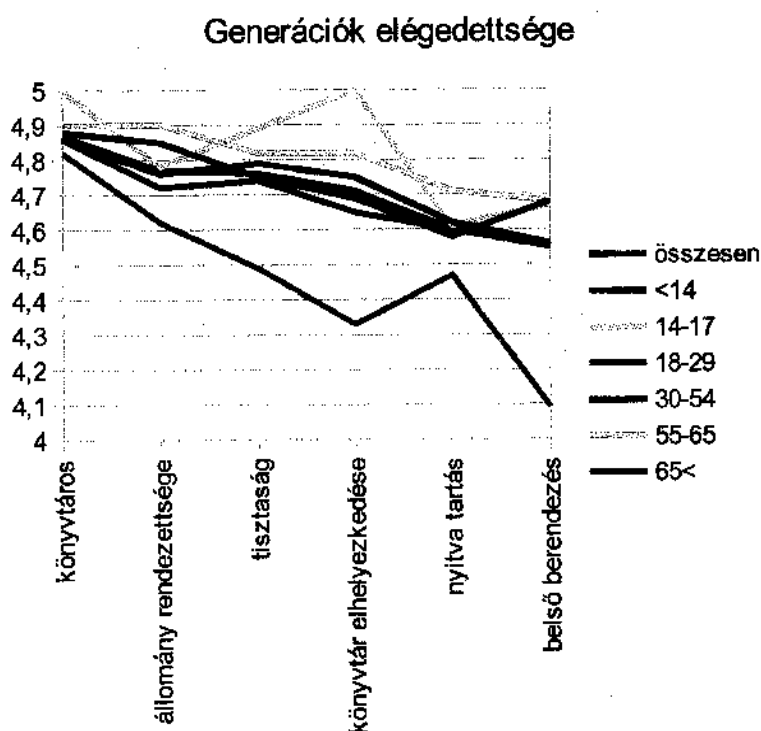

A 8 általánost végzettek magas arányánál figyelembe kell venni, hogy 61 válaszadónk volt 18 év alatti, az ő besorolásuk értelemszerűen a „8 általános” mezőt gyarapítja. Feltűnő a felsőfokú végzettségűek magas száma, de mivel a beiratkozott olvasók egészéről nem állnak rendelkezésre hasonló adatok, nem lehet eldönteni, hogy ez a válaszadók jellemzője-e, vagy a teljes beiratkozott olvasók körében így van-e.

A munkaerőpiaci státuszra vonatkozó válaszok összegzése az alábbi eredményt adta:

Kíváncsiak voltunk, hogy a könyvtárak megítélésében van-e generációs különbség. Ezért korcsoportonként külön-külön is átlagoltuk az adott pontszámokat, és érdekes eredményre jutottunk.

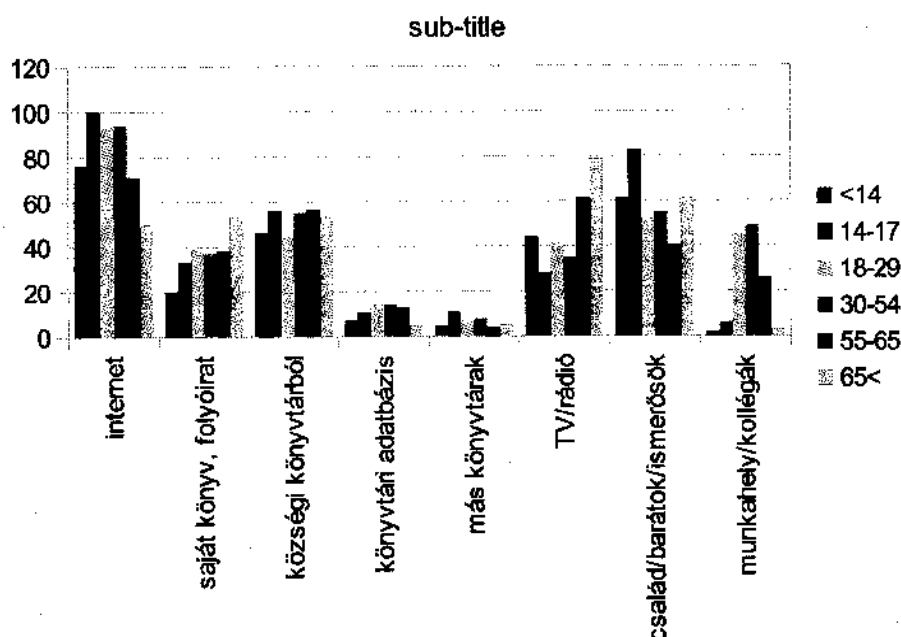
Kiderült, hogy a könyvtárak pontozásában a legkritikusabb a 18-29 év közötti korcsoport, minden kategóriában ők adták a legkevesebb átlagpontszámot. A legjobb pontszámokat a 14-17 és az 55-65 év közöttiek adták. Érdekes, hogy míg a könyvtár elhelyezkedésével a 14-17 közöttiek teljesen elégedettek voltak, a 18-29 éves korosztálytól kapta ez a kategória a legkevesebb pontszámot.

Kíváncsiak voltunk, hogy válaszadóink milyen gyakran járnak könyvtárba. A válaszokból kiderült, hogy 23 %-uk hetente, 45 %-uk havonta, míg 32 %-uk ennél ritkábban keresi fel a könyvtárat.

Megkérdeztük, hogy válaszadóink járnak-e más könyvtárba is, mint abba, amelyikben a kérdőívet kitöltötték. A 423 válaszadónk közül 73-an jelezték, hogy igen. Őket tovább kérdeztük, hogy miért? Erre 68-an válaszoltak. Közülük 31-en egyszerűen igényüknek nevezték, hogy több könyvtárnak is tagjai legyenek, 24-en azon a bizonyos másik településen dolgoznak, tanulnak, amely könyvtárát szintén látogatják, 6 válaszadót annak a bizonyos másik könyvtárnak a jobb állománya csábít el, míg 10-en egyedi, statisztikailag irreleváns választ adtak.

Látható, hogy mára az internet vált az első számú információforrássá (a valamilyen választ adók 84% -a jelölte meg), míg a valaha egyeduralkodó TV/rádió alaposan visszaszorult (mindössze 45%, a válaszadók kevesebb, mint fele jelölte meg). Gyanítható azonban, hogy az adatok ilyen alakulásában szerepet játszik az, hogy az internetet aktívan használó középgeneráció erősen felül, míg a mai napig is inkább a TV-re, esetenként rádióra támaszkodó nyugdíjas generáció alaposan alulreprezentált a válaszadóink között. Ezért ez az a kérdéscsoport, amelyre adott válaszokat indokolt generációs bontásban is vizsgálat alá vonni.

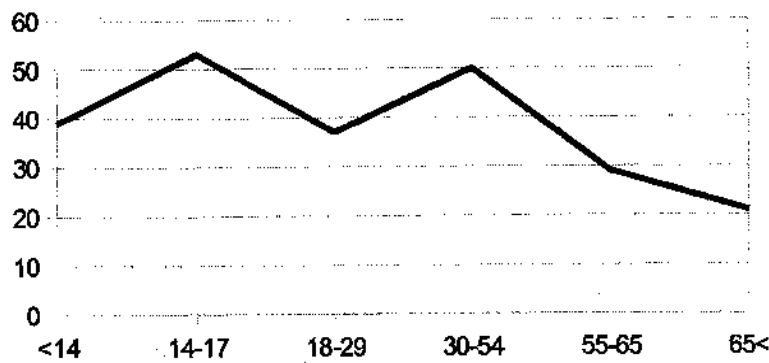
Honnan szerzi be az információkat? (%-ban)

Látható, hogy az internethasználat 14-54 éves kor között szinte teljes – 93-100 %-os –, de még az 55-65 éves korcsoportban is megelőzi a TV/rádió használatát, ez utóbbi csak a 65 felett válik elsődleges információforrássá, de még ennek a korcsoportnak a fele is aktív internet-használó.

Megkérdeztük, hogy válaszadóink miért keresik fel a könyvtárat. Természetesen a *könyvkölcsönzés* végzett messze az első helyen, de kiderült, hogy sokan sokféle mást is keresnek könyvtárainkban.

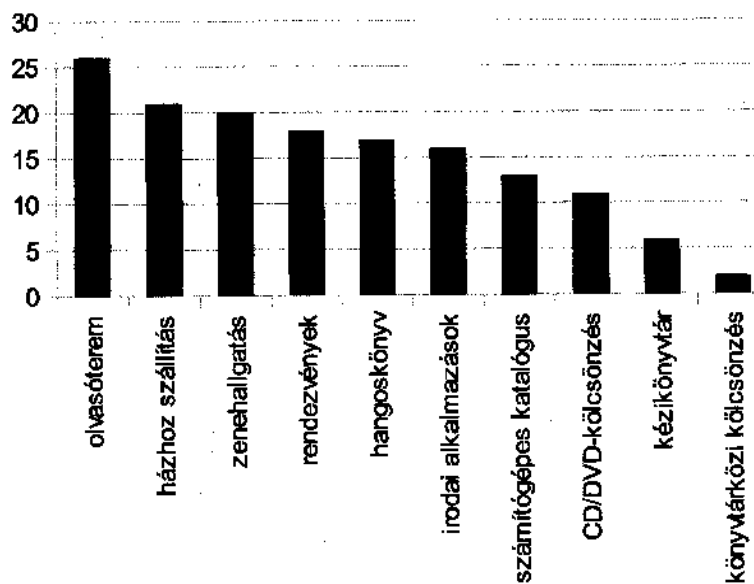
Elektronikus adatforrást használók (%)

Válaszadóink túlnyomó többsége elégedett a könyvtárával, akik viszont nem, azokat tovább kérdeztük, hogy mi az, ami miatt nem elégedettek. Erre a kérdésre 18 választ kaptunk, nyolcan az elavult bútorzatot jelölték meg, heten a barátságtalan helyiséget, s közülük hárman mindkettőt.

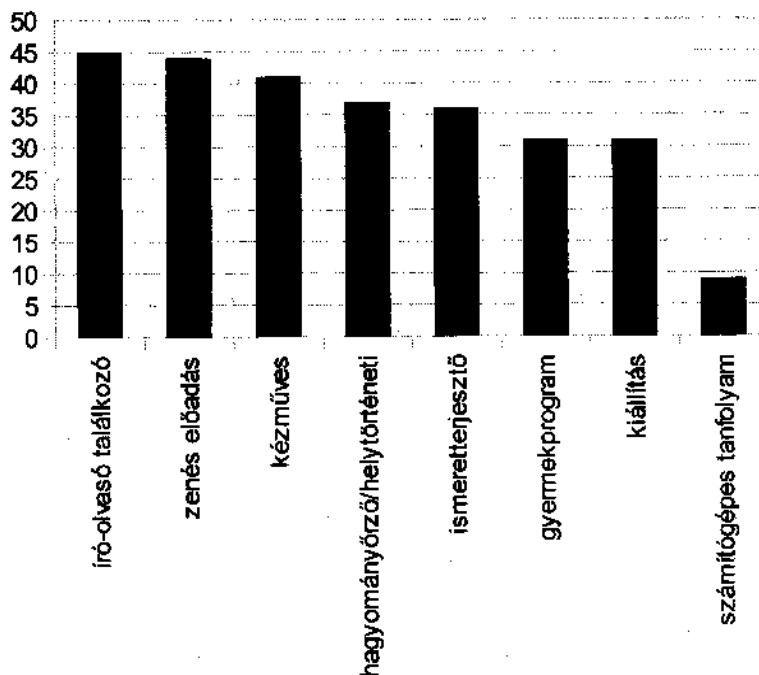
Lényegesen több – 225 válaszadótól – kaptunk választ arra, hogy mit hiányol mégis a könyvtárból, noha alapvetően elégedett vele.

Mit hiányol? (%)

A legtöbben az olvasótermet hiányolják, de különösen megnőtt – nyilván a járványhelyzet hatására – a házhoz szállítást hiányolók száma, válaszadóink 21%-a hiányolja (2019: 11%; 2018: 13%). Talán nem meglepő, hogy közülük az idősek vannak nagyobb számban, de nem kizárólag ők hiányolják sok helyen ezt a szolgáltatást.

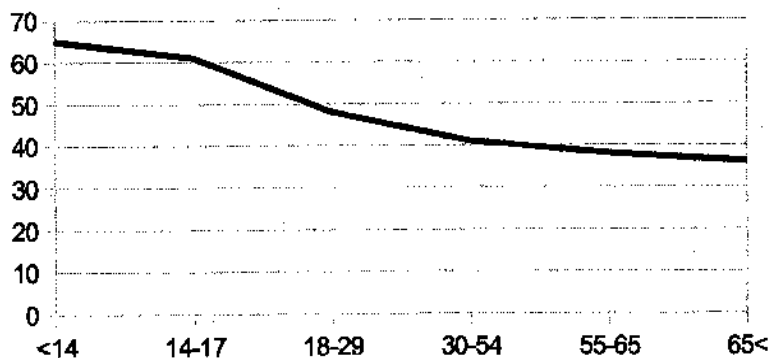
Milyen programokon venne részt? (%)

Ahogy a korábbi években, továbbra is az író-olvasó találkozókra mutatkozik a legnagyobb igény, bár szorosan követi a többi lehetőség is, csupán a számítógépes tanfolyamok iránt csekélyebb az érdeklődés.

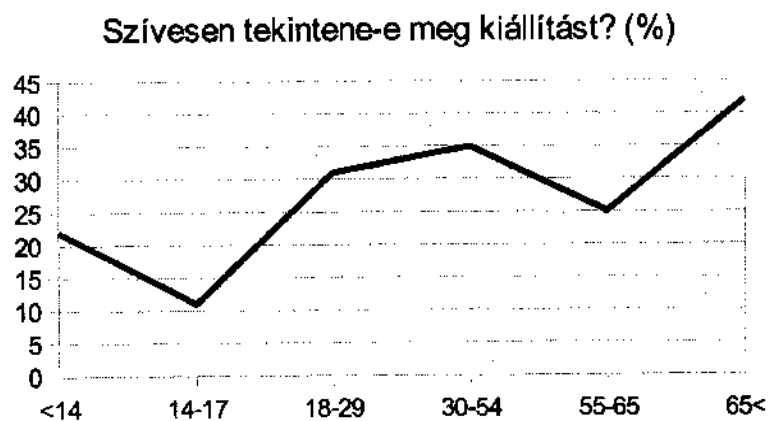
Néhány esetben érdekes eredményre vezetett, amikor a programok iránti affinitást korcsoportos bontásban vizsgáltuk. Kiderült, hogy minél fiatalabb valaki, annál szívesebben nézne zenés előadást:

Szívesen megnézne zenés előadást (%)

A kézműves programok – talán nem meglepően – szintén a fiatalabbakat vonzzák...

A kiállításokra is a 14-17 évesek vágnak jelenleg a legkevésbé:

Végül – búcsúzóul – megkérdeztük az adatlapon, hogy mi a KSZR? De minden felvilágosító tevékenységünk dacára továbbra is csak az olvasóink harmada van tisztában e mozaikszó jelentésével.